MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. december 12.[1]

**C-476/17. sz. ügy**

**Pelham GmbH,**
**Moses Pelham,**
**Martin Haas**
**kontra**
**Ralf Hütter,**
**Florian Schneider-Esleben**

(a Bundesgerichtshof [szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szerzői jog és szomszédos jogok – Többszörözési jog – Hangfelvétel apró részleteinek többszörözése (*sampling*) – Mű szabad felhasználása – Az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított alapjogok figyelembevétele”

## Bevezetés

1. A *sampling* (mintavétel) olyan eljárás, amelynek során elektronikai eszközök segítségével kivonatokat (*samples* vagy minták, innen származik az eljárás elnevezése) nyernek ki egy hangfelvételből azzal a céllal, hogy egy másik hangfelvételben egy új zenemű elemeként felhasználják. Újrafelhasználásuk során ezeket a zenekivonatokat gyakran keverik, módosítják és ismétlik folyamatosan úgy, hogy azok többé-kevésbé felismerhetőek maradnak az új műben. Azt is meg kell jegyezni, hogy ezek a részletek eltérő hosszúságúak lehetnek, hosszuk az egy másodpercnél rövidebbtől a többször tíz másodpercesig terjedhet. A *sampling* tehát sokrétű jelenség, ami jogi minősítését nyilvánvalóan nem könnyíti meg.[2]

2. Míg a korábbi művek motívumainak zeneszerzők általi újrafelhasználása valószínűleg egyidős a zenével, a *sampling* új jelenség, amelyet a modern – kezdetben analóg, később a jelenleg is alkalmazott digitális – hangrögzítési és -módosítási eljárások tettek lehetővé. Szemben ugyanis azzal, amikor valamely zenemű részletét átemelik egy új zeneműbe, a *sampling* alapötlete az, hogy közvetlenül a hangfelvételből, azaz egy előadott és rögzített műből emelnek át hangokat, hogy azt egy új mű hangfelvételébe foglalják. A *sampling* tehát a hangfelvétel formájában rögzített zene létéhez kötődő sajátos jelenség. Másként fogalmazva, valamely zenemű kottarészletének egy új mű kottájába való beépítés céljából történő kimásolása, majd ennek előadása nem minősül *samplingnek*.

1 Eredeti nyelv: francia.

2 Lásd különösen: Piesiewicz, P., „Dzieło muzyczne i nowe technologie (aspekty prawne »samplingu«)”, *Państwo i prawo*, 3/2006. sz.

3. Bár a *sampling* használata bármely zenei műfajban lehetséges, különösen fontos szerepet tölt be a hip-hop és a rapzenében, amely irányzatok New York (Egyesült Államok) szegénynegyedeiben tűntek fel az 1970-es évek folyamán.[3] Ez a zene a *disc jockey-k* („lemezlovasok”) azon gyakorlatából ered, hogy bakelit lemezeken rögzített zeneszámokból vett részleteket kötöttek össze, módosítottak és kevertek. Ebből a gyakorlatból valódi, önálló művek születtek. A *sampling* tehát e zenei műfajok alapja. Egyes művek csupán *sample-k* egyvelegéből is állhatnak.

4. Ezen új típusú zenealkotásban betöltött szerepének jelentősége ellenére a *sampling* igazi jogi kihívást jelent, különösen azóta, hogy a hip-hop Bronx utcáiról kilépve bekerült a *mainstreambe*, és szerzői, előadóművészei, valamint hangfelvétel-előállítói számára nem elhanyagolható jövedelemforrássá vált. E jelenség jogi értékelésének nehézsége abban rejlik, hogy nem a klasszikus szerzői jogi, mű és mű közötti kapcsolatról van szó, hanem egy kereskedelmi termék, a hangfelvétel és egy művészi alkotás, a mű közötti kapcsolatról. A *samplingre* visszatérve, ez esetben a művészt nem csupán inspirálja más alkotása, hanem annak a kiadói erőfeszítésnek és befektetésnek a gyümölcsét is kisajátítja, amelyet a hangfelvétel testesít meg. Ezzel – a szerzői jogban teljesen új – felállással[4] olyan tényezők is „bekerülnek a képbe”, mint egyfelől a hangfelvétel-előállítók szomszédos jogai és másfelől a „samplerek” alkotói szabadsága.

5. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem, amely a *sampling* problematikáját az uniós jog körébe utalja, egy hosszadalmas nemzeti jogi eljárás eredménye,[5] melynek során két legfelsőbb szintű német bíróság is hozott döntést. Most a Bíróságon a sor, hogy átvegye a szót ebben a vitában, amelyben a „posztmodern” értelemben vett művészi szabadság ütközik meg a jó öreg tulajdonjoggal.

## Jogi háttér

### *Az uniós jog*

6. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv[6] 2. cikkének c) pontja a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

[…]

c) a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében;

[…]”

3 A hip-hop és a rap történetéről lásd: Evans, T. M., „Sampling, Looping, and Mashing… Oh My!: How Hip Hop Music is Scratching More Than the Surface of Copyright Law”, *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal*, 2011, 21. kötet, 4. sz., 843. o.

4 Jóllehet a *samplinghez* kapcsolódó első ügyek egyike, a Grand Upright Music Ltd. kontra Warner Bros. Records Inc., amelyben a United States District Court for the Southern District of New York (az Egyesült Államok New York Déli Körzetének szövetségi bírósága) járt el, az 1991-es évre nyúlik vissza.

5 Az elsőfokú eljárást megindító keresetet 1999. március 8-án nyújtották be az alapeljárásban.

6 HL 2001. L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.; helyesbítések: HL 2008. L 314., 16. o.; HL 2014. L 10., 32. o.

7. Ezen irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d), k) és o) pontja, valamint (5) bekezdése értelmében:

„(3) A tagállamok a 2. és 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:

[…]

d) korábban jogszerűen nyilvánosságra hozott műből vagy más, védelem alatt álló teljesítményből történő idézés, például kritikai vagy ismertetési céllal, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, továbbá ha felhasználása megfelel a tisztességes gyakorlatnak, a cél által indokolt terjedelemben;

[…]

k) karikatúra, paródia vagy utánzat készítésének céljára történő felhasználás;

[…]

o) más kisebb jelentőségű felhasználás, amennyiben a nemzeti jogban már léteznek kivételek, illetve korlátozások, feltéve, hogy azok kizárólag analóg felhasználásra vonatkoznak, és nem érintik az áruk és szolgáltatások Közösségen belüli szabad mozgását, az e cikkben szereplő egyéb kivételek és korlátozások sérelme nélkül.

[…]

(5) Az (1), a (2), a (3) és a (4) bekezdésben foglalt kivételek és korlátozások kizárólag olyan különös esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más, védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit.”

8. A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról [helyesen: a szellemi tulajdon területén a bérleti jogról, a haszonkölcsönzési jogról és a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról] szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv[7] 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják a kizárólagos jogot arra, hogy az alábbi a)–d) pontban felsorolt, védelem alatt álló teljesítményeket, illetve azok többszörözött példányait adásvétel útján vagy egyéb módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék (a továbbiakban: »terjesztési jog«):

[…]

b) a hangfelvétel-előállítóknak, hangfelvételeik tekintetében;

[…]”

9. Ezen irányelv 10. cikke (2) bekezdésének első albekezdése értelmében:

„(2) Az (1) bekezdés sérelme nélkül, bármely tagállam bevezethet olyan korlátozásokat az előadóművészek, hangfelvételek-előállítók, műsorsugárzó szervezetek és a filmek első rögzítésének előállítói védelme tekintetében, mint amelyekről az irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogi védelme tekintetében már rendelkezett.”

7 HL 2006. L 376., 28. o.

### *A német jog*

10. A 2001/29 és 2006/115 irányelveket az 1965. szeptember 9-i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (a szerzői jogról és a szomszédos jogokról szóló törvény; a továbbiakban: UrhG) ültette át a német jogba. A hangfelvétel-előállítók jogai e törvény 85. §-ának (1) bekezdése alapján részesülnek védelemben.

11. Az UrhG 24. §-a egy általános szerzői jogi kivételt tartalmaz az alábbi szövegezés szerint:

„(1) A szabadon felhasznált mű szerzőjének hozzájárulása nélkül nyilvánosságra hozható és felhasználható a művének szabad felhasználásával készült önálló mű.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható olyan zenemű felhasználása esetén, amelynek során egy új mű alapjaként felismerhető módon használnak fel egy másik műből vett dallamot."

## A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12. Az alapügyben első fokon felperesekként, a felülvizsgálati eljárásban ellenérdekű felekként eljáró Ralf Hütter és Florian Schneider-Esleben (a továbbiakban: ellenérdekű felek) a Kraftwerk zenekar tagjai. 1977-ben a zenekar közzétette a *Metall auf Metall* című zeneszámot tartalmazó hangfelvételt. Az alperesek az említett hangfelvétel előállítói, de egyben a szóban forgó mű előadói és R. Hütter annak szerzője (zeneszerző) is egyben.

13. Az alapügyben első fokon alperesként, a felülvizsgálati eljárásban kérelmezőként eljáró, német jog szerint működő Pelham GmbH a többek között Sabrina Setlur énekesnő által előadott *Nur mir* című művet tartalmazó hangfelvétel előállítója. Az alapügyben első fokon szintén alperesekként, illetve a felülvizsgálati eljárásban kérelmezőkként eljáró Moses Pelham és Martin Haas a szerzői az említett műnek.

14. Az ellenérdekű felek arra hivatkoznak, hogy a Pelham GmbH, valamint M. Pelham és M. Haas (a továbbiakban együttesen: felülvizsgálatot kérelmező felek) *sampling* eljárás alkalmazásával kimásoltak egy körülbelül két másodperces ritmusszekvenciát a *Metall auf Metall* című számból és azt folyamatosan ismételve a *Nur mir* című szám alá keverték. Úgy vélik, hogy a felülvizsgálatot kérelmező felek ezáltal megsértették a szóban forgó hangfelvétel előállítójaként őket megillető szomszédos jogot. Az ellenérdekű felek másodlagosan az őket előadóművészként megillető szellemi tulajdonjogukra hivatkoznak, valamint R. Hüttert a zenemű vonatkozásában megillető szerzői jog megsértésére. Az ellenérdekű felek harmadlagosan a versenyjogi szabályozás megsértésére hivatkoznak. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás ugyanakkor kizárólag az ellenérdekű feleket hangfelvétel-előállítóként megillető jogokat érinti.

15. Az ellenérdekű felek a jogsértés abbahagyását, kártérítést, az információk átadását, valamint a hangfelvételek megsemmisítés céljából történő átadását kérték a bíróságtól. Az elsőfokú bíróság helyt adott a keresetnek, a felülvizsgálatot kérelmező felek fellebbezését pedig elutasították. A felülvizsgálatot kérelmező felek által előterjesztett felülvizsgálati kérelem nyomán a kérdést előterjesztő bíróság 2008. november 20-i ítéletével hatályon kívül helyezte a fellebbviteli bíróság ítéletét, és az ügyet új eljárás lefolytatása céljából visszautalta a fellebbviteli bíróság elé. A fellebbviteli bíróság ismételten elutasította a felülvizsgálatot kérelmező felek által előterjesztett fellebbezést. A felülvizsgálatot kérelmező felek újabb felülvizsgálati kérelmét ezúttal a kérdést előterjesztő bíróság utasította el 2012. december 13-án meghozott ítéletével. Ezt az ítéletet a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság, Németország) [8] hatályon kívül helyezte, és az ügyet visszautalta a kérdést előterjesztő bíróság elé.

8 2016. május 31-i ítélet, 1 BvR 1585/13.

16. E körülmények között a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Sérül-e a hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözése engedélyezésének tekintetében a [2001/29] irányelv 2. cikkének c) pontja alapján biztosított kizárólagos jog, ha a hangfelvételéből apró hangfoszlányokat nyernek ki és másik hangfelvételen rögzítenek?

2) A másik hangfelvételről átvett apró hangfoszlányokat tartalmazó hangfelvétel a másik hangfelvétel a [2006/115] irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti többszörözött példányának minősül?

3) Hozhatnak a tagállamok – az [UrhG] 24. §-ának (1) bekezdéséhez hasonló – olyan tartalmú rendelkezést, hogy a hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözésének (a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja) és terjesztésének (a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja] tekintetében biztosított kizárólagos jog eleve korlátozott azáltal, hogy hozzájárulása nélkül felhasználható a hangfelvételének szabad felhasználásával készült önálló mű?

4) A [2001/29] irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontja szerinti idézési céllal használják a művet vagy más, védelem alatt álló teljesítményt, ha nem ismerhető fel, hogy idegen művet vagy más, védelem alatt álló idegen teljesítményt használtak fel?

5) Hagynak-e a hangfelvétel-előállító többszörözési jogával és terjesztési jogával kapcsolatos uniós jogi rendelkezések (a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja és a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja), és az e jogok tekintetében biztosított kivételek vagy korlátozások (a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése, valamint a 2006/115/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének első mondata) mérlegelési szabadságot az átültetés terén a nemzeti jogban?

6) A hangfelvétel-előállító számára hangfelvételei többszörözése (a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja) és terjesztése (a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja) tekintetében biztosított kizárólagos jogok, és az e jogok tekintetében biztosított kivételek vagy korlátozások (a 2001/29/EK irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdése, valamint a 2006/115/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének első mondata) által biztosított védelem terjedelmének meghatározásakor milyen módon kell figyelembe venni az Európai Unió Alapjogi Chartájában (a továbbiakban: Charta) biztosított alapjogokat?”

17. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2017. augusztus 4-én érkezett a Bírósághoz. Írásbeli észrevételeket az alapügyben eljáró felek, a német és a francia kormány, az Egyesült Királyság kormánya, valamint az Európai Bizottság terjesztett elő. Ugyanezen érdekeltek képviseltették magukat a 2018. július 3-i tárgyaláson.

## Elemzés

18. A jelen ügyben a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) a szerzői és szomszédos jogokra, valamint az alapjogokra vonatkozó uniós jogszabályoknak az alapügyben fennállóhoz hasonló körülmények közötti értelmezését illetően kérdések sorát terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra. E kérdéseket abban a sorrendben fogom vizsgálni, ahogy azokat feltették.

### *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

19. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy egy hangfelvétel részletének egy másik hangfelvételben történő felhasználás céljából való kiemelése (*sampling*) e rendelkezés értelmében sérti-e az első hangfelvétel előállítójának a hangfelvétele többszörözésének engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozó kizárólagos jogát, amennyiben arra a hangfelvétel-előállító engedélye nélkül kerül sor.

20. A jelen ügyben írásbeli észrevételeket előterjesztő érdekeltek e tárgyban eltérő álláspontot képviselnek. Míg az ellenérdekű felek és a francia kormány igenlő választ javasol erre a kérdésre, addig a felülvizsgálatot kérelmező felek, a többi kormány, valamint a Bizottság is a nemleges válasz mellett foglal állást. Mielőtt az előadott különböző érvek elemzésébe fognék, úgy vélem, hogy érdemes egy előzetes kérdést megvizsgálni.

#### *Előzetes észrevétel – A 2001/29 irányelv időbeli hatálya*

21. A kérdést előterjesztő bíróság észrevételezi, hogy a 2001/29 irányelv 10. cikkében a 2002. december 22-ét követően végbement cselekményekre korlátozza időbeli hatályát, míg az alapügyben vitatott, a *Nur mir* című művet tartalmazó hangfelvétel 1997-ben jelent meg.

22. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2001/29 irányelvet 10. cikkének (1) bekezdése értelmében mindazon művek vagy más teljesítmények tekintetében alkalmazni kell, amelyek 2002. december 22-én a tagállamok szerzői jogi és szomszédos jogi jogszabályai alapján védelemben részesültek; ez a helyzet áll fenn az ellenérdekű feleket illető hangfelvétel esetében.

23. Kétségtelen, hogy a 2001/29 irányelv 10. cikkének (2) bekezdése szerint az irányelv nem érinti az ezen időpont előtt végzett cselekményeket és szerzett jogokat. Az is kétségtelen, hogy a Bíróság e rendelkezés alapján kimondta, hogy ezen irányelv nem érinti a műveknek és más, jogi védelem alatt álló teljesítményeknek az említett időpont előtti különböző felhasználásait.[9] Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság szerint az alapügyben vitatott hangfelvétel 2002. december 22-ét követően is felhasználás tárgyát képezte. A 2001/29 irányelv tehát alkalmazható ezen cselekményekre.

24. E kérdés tisztázását követően rátérek az előzetes döntéshozatalra terjesztett első kérdés vizsgálatára.

#### *Érdemi elemzés*

25. Az alapügy felei között nem vitatott, hogy a felülvizsgálati eljárást kérelmező felek a *Metall auf Metall* című mű hangfelvételének ritmusszekvenciájából egy hozzávetőlegesen két másodperces részletet kimásoltak és azt minimális módosítás mellett, felismerhető módon, folyamatosan ismételt formában ritmusszekvenciaként beépítették a *Nur mir* című mű hangfelvételébe.[10]

26. Véleményem szerint magától értetődő, hogy az ilyen cselekmény többszörözésnek minősül a 2001/29 irányelv 2. cikke értelmében, mivel e rendelkezés – ismétlem – a védelem alatt álló teljesítmény bármilyen jellegű, „közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő” többszörözésére vonatkozik. A *sampling* esetében a

9 Lásd ebben az értelemben: 2013. június 27-i VG Wort és társai ítélet (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, a rendelkező rész 1. pontja).

10 Meg kell jegyezni, hogy ez utóbbi számnak több változata is van. Itt arra az alapváltozatra utalok, amely egyszerűen a *Nur mir* címet viseli.

hangfelvétel (leggyakrabban) közvetlen, tartós, digitális eszközök útján és digitális formában történő többszörözéséről van szó. Ez alapján eléggé egyértelműnek tűnik, hogy e cselekmény sérti a kérdéses hangfelvétel előállítóinak az ilyen, engedélyük nélkül végzett többszörözés engedélyezéséhez, illetve megtiltásához való jogát.

27. Mindazonáltal, a felülvizsgálatot kérelmező felek, az írásbeli észrevételeket előterjesztő kormányok közül egyesek, valamint a Bizottság számos érvet hoznak fel annak igazolására, hogy az előállítók említett jogát úgy szükséges korlátozni, hogy annak hatálya az alapügyben vitatotthoz hasonló többszörözési cselekményekre ne terjedjen ki.

– *A minimumküszöb*

28. Ezen érdekelt felek először is a Bíróságnak a művekből származó kivonatok szerzői jogi védelmére vonatkozó ítélkezési gyakorlatával állítanak fel analógiát. A Bíróság ugyanis kimondta, hogy a művet mint szerzője szellemi alkotásának kifejeződését illeti meg a szerzői jogi védelem. Ily módon, valamely mű kivonata is szerzői jogi védelemben részesülhet, ha tartalmaz egyes olyan elemeket, amelyek e mű szerzője saját szellemi alkotásának kifejeződései.[11] Mivel a hangfelvétel-előállítók joga nem a szellemi alkotás, hanem a pénzügyi befektetés védelmét szolgálja, egyes érdekeltek arra hivatkoznak a jelen ügyben, hogy ez a jog hangfelvételek olyan részleteinek védelmére terjedhet csak ki, amelyek elég hosszúak ahhoz, hogy alkalmasak legyenek ezen befektetés megtestesítésére. Következésképpen a *sampling* esetében előforduló, apró részletek kiemelése nem fenyegeti a hangfelvétel-előállítók pénzügyi érdekeit, így arra kizárólagos joguk nem terjed ki. Így, egyes érdekeltek szerint, a szerzői jogok védelméhez hasonlóan a hangfelvétel-előállítók jogainak védelmével kapcsolatban is minimumküszöböt kell alkalmazni.

29. Úgy vélem, hogy ez az érvelés a Bíróság fent említett ítélkezési gyakorlatának téves értelmezésén alapul. Az Infopaq International ítéletet illetően, a Bíróság megállapította, hogy az ügy tárgyát képező irodalmi művek olyan szavakból állnak, amelyek külön-külön nem részesülhetnek szerzői jogvédelemben. Egyedül e szavak eredeti elrendezése az, ami a mű szerzőjének szellemi alkotásaként védelemben részesül.[12] Magától értetődik, hogy egy irodalmi mű szerzője nem sajátíthat ki használatban lévő szavakat vagy kifejezéseket, ahogy a zeneszerző sem tarthat kizárólagos igényt a hangjegyekre vagy a festő a színekre. Ugyanakkor ez a megállapítás semmiképpen nem jelenti minimumküszöb alkalmazásának elismerését a művek szerzői jogi védelmében, az pusztán a műnek szerzői jogi értelemben vett, szerzője szellemi alkotásaként való meghatározásából következik. Noha a Bíróság ebben az ítéletben kimondta, hogy egy újságcikk mindössze tizenegy szavas kivonatának többszörözése is a 2001/29 irányelv 2. cikkében szabályozott kizárólagos jog körébe tartozhat,[13] nehezen lehetne ezt bármiféle minimumküszöb elismerésének tekinteni.

30. A Bíróságnak a művekből származó kivonatokra vonatkozó érvelése ugyanakkor nem alkalmazható a hangfelvételek esetében. A hangfelvétel ugyanis nem olyan szellemi alkotás, amely szavakhoz, hangokhoz, színekhez stb. hasonló alkotóelemekből áll. A hangfelvétel hangok rögzítése, amely nem e hangok elrendezése, hanem e rögzítés folytán részesül védelemben. Következésképpen, amíg a mű esetében el lehet különíteni a védelemben nem részesíthető elemeket – szavak, hangok, színek stb. – és az ezen elemek eredeti elrendezését, mint a védelem tárgyát, addig a hangfelvétel esetében lehetetlen ilyen megkülönböztetést tenni. A hangfelvétel nem apró, védelemben nem részesíthető részecskékből épül fel: oszthatatlan egészként áll védelem alatt. Egyebekben, a hangfelvételre semmiféle eredetiségi követelmény nem vonatkozik, mivel a művel ellentétben, a hangfelvétel nem alkotói jellegére, hanem a bele fektetett pénzügyi és szervezeti erőforrásokra tekintettel részesül védelemben. Másként fogalmazva, a szerző nem sajátíthat ki egy hangot vagy egy szót azáltal, hogy

11 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 39. pont és a rendelkező rész 1. pontja).

12 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 44–46. pont).

13 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, a rendelkező rész 1. pontja).

művébe foglalja. Ezzel szemben attól a pillanattól kezdve, hogy ugyanez a hang egy zenész előadásában, illetve ugyanez a szó hangosan felolvasva rögzítésre kerül, hangfelvétel jön létre, amely a szerzői joggal szomszédos jog védelme alatt áll. Az ilyen felvétel többszörözése tehát e hangfelvétel előállítójának kizárólagos jogkörébe tartozik. Ugyanakkor saját előadásában bárki szabadon reprodukálhatja ugyanezt a hangot.

31. Kétségtelen, hogy a minimumküszöbhöz igen hasonló elgondolás fejlődött ki a *samplinget* illetően az Amerikai Egyesült Államok bíróságainak ítélkezési gyakorlatában.[14] Mindazonáltal a kontinentális európai jogtól, illetve az uniós jogtól gyökeresen eltérő jogi környezetről van szó. Az amerikai jogban ugyanis a hangfelvételeket a *copyright* ugyanolyan jogcímen védi, mint a műveket és más védelem alatt álló teljesítményeket. Így ezek esetében is megköveteli az eredetiség minimális szintjét. Mindezen védelem alatt álló teljesítmények tekintetében a XIX. század óta széles körben elfogadott ilyen minimumküszöb létezése, amely küszöb a *fair use* általános kivétel alkalmazásának egyik értékelési kritériuma.[15] Az amerikai bíróságok által elfogadott érvelés tehát véleményem szerint nem ültethető át az uniós jogba.

32. Egyébiránt véleményem szerint valamely minimumküszöb gyakorlati alkalmazása komoly nehézségeket vet fel. Először is meg kell határozni egy küszöböt. Vajon ennek meghatározása során kizárólag mennyiségi (a többszörözött kivonat hossza) vagy minőségi szempontokat (a kivonat jelentősége a szóban forgó műhöz viszonyítva) is figyelembe kell venni? Egyebekben, ezt a küszöböt a felhasznált hangfelvételhez, a létrejött műhöz vagy mindkettőhöz mérten kell megállapítani? Az alapügyben szóban forgó hangfelvételek példáját véve, a felülvizsgálatot kérelmező felek által kimásolt részlet hossza körülbelül két másodperc. *A priori* tehát úgy tűnhet – ahogyan azt a jelen ügyben néhány érdekelt fél állítja –, hogy az nem éri el ezt a bizonyos minimumküszöböt. Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy a szóban forgó hangfelvételek két olyan, egymástól különböző zenei – a *Metall auf Metall* az elektronikus, míg a *Nur mir* a rap – műfajhoz tartozó művet tartalmaznak, amelyek esetében a ritmusnak kulcsfontosságú szerepe van a művek megalkotásában. Márpedig azzal, hogy a felülvizsgálatot kérelmező felek kimásoltak egy ritmusszekvenciát a *Metall auf Metall* című számból, és azt folyamatosan ismételve a *Nur mir* című számba illesztették, *de facto* az első hangfelvétel jelentős részének átmásolásával hozták létre saját művük teljes ritmusalapját.[16] Minőségi megközelítést alkalmazva, ez az eljárás kétséget kizáróan bármilyen minimumküszöböt meghalad. Ahhoz, hogy erről meggyőződhessünk, elegendő, ha a két hangfelvételről kitöröljük a szóban forgó ritmusszekvenciát és meghallgatjuk az így fennmaradó részt. A minimumküszöb alkalmazása az egyes nemzetek ítélkezési gyakorlata közötti eltérésekhez vezetne, és a 2001/29 irányelv alapvető célkitűzését, a tagállamok szerzői jogának összehangolását sodorná veszélybe.

33. Végezetül véleményem szerint tévedés a hangfelvétel-előállítók jogos pénzügyi érdekeit a kalózkodással azaz önmagában a hangfelvételeik terjesztésével vagy nyilvánossághoz való közvetítéssel szembeni védelemre korlátozni. Ezen hangfelvétel-előállítók ugyanis nem csak a felvételek példányainak eladásával, hanem más felhasználási módokon, többek között a *sampling* engedélyezése útján is hasznot húzhatnak ezekből. Az a tény, hogy az előállítók hangfelvételeik tekintetében fennálló joga pénzügyi befektetéseik védelmét szolgálja, nem ellentétes azzal, hogy e jog a *samplinghez* hasonló felhasználásokra is kiterjedjen. Ezenkívül, amennyiben a jogalkotó úgy döntött, hogy a hangfelvétel-előállítók számára pénzügyi érdekeik védelme eszközeként hangfelvételeik mindenféle, akár csak részben történő többszörözésének engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozóan kizárólagos jogot biztosít, számomra nem tűnik logikusnak e választást azzal az ürüggyel megkérdőjelezni, hogy az ilyen jog nem felel meg a követett célkitűzésnek.

14 Lásd különösen: United States Court of Appeals, Ninth Circuit (az Egyesült Államok 9. Körzetének fellebbviteli bírósága), 2016. június 2-i VMG Salsoul, LLC kontra Ciccone ítélet.

15 Lásd: Copyright Law of the United States (az Egyesült Államok szerzői jogi törvénye) 107. cikk.

16 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben tartalmazott információk alapján az alapügyben eljáró fellebbviteli bíróság ugyanezt a megállapítást tette, eszerint a vitatott kivonat a *Metall auf Metall* című mű „meghatározó részét” képezi és a *Nur mir* című műben folyamatos jelleggel jelenik meg.

– *A művekkel azonos szintű védelem*

34. Másodszor, a jelen ügyben észrevételeket előterjesztő érdekeltek közül egyesek arra hivatkoznak – ismét az Infopaq International ítéletre [17] utalva –, hogy a hangfelvétel-előállítók nem részesülhetnek a szerzők számára biztosítottnál szélesebb körű védelemben. Ezt az érvet nem tartom meggyőzőnek, mégpedig két okból.

35. Egyrészről, a minimumküszöbre vonatkozó érvhez hasonlóan, véleményem szerint ez az érv is a fent említett ítélet hatályának téves értelmezésén alapul. Ebben az ítéletben a Bíróság a „mű” fogalmát az uniós szerzői jog alapján határozta meg, megállapítva, hogy az a szerző saját szellemi alkotása. Műből származó kivonatokra a védelemnek ugyanezt a kritériumát kell alkalmazni, ezáltal a védelem köréből kizárva azokat az elemeket, amelyeknek egyértelműen a közkincs körében kell maradniuk, így a különálló szavakat, illetve a használatban lévő kifejezéseket. Tehát semmi esetre sem a védelem korlátozásáról, hanem tárgyának meghatározásáról van szó. A hangfelvételeket illetően, az a tény, hogy a védelem tárgya esetükben eltérő, nem jelenti azt, hogy a magasabb fokú védelemben részesülnének, mint a művek. A művek, csakúgy, mint a hangfelvételek, a maguk egészében védelem alatt állnak.

36. Másrészről, a hangfelvétel védelméhez való jog fennállása és gyakorlása tökéletesen független az e hangfelvételen szereplő mű esetleges védelmétől. Jóllehet ugyanis a hangfelvételek többsége szerzői jogvédelem alatt álló művek előadásának rögzítését tartalmazza, más helyzetek is adódhatnak. A hangfelvétel például tartalmazhatja olyan mű előadásának rögzítését, amelynek védelmi ideje lejárt, vagy olyan hangokét, amelyek egyáltalán nem egy műből származnak, mint például a természet hangjai. Az ilyen hangfelvétel mint önálló egész képezi a védelem tárgyát. Ezt egyébiránt a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésében [18] (kihirdette: a 2004. évi LIX. tv.) foglalt meghatározása is megerősíti, amely szerződés 2. cikkének b) pontja kimondja, hogy a hangfelvétel „egy előadás hangjainak vagy más hangoknak, vagy hangok egyéb megjelenítésének a rögzítését jelenti”. A hangfelvétel-előállítók jogai ugyan a szerzői joggal szomszédos, de nem abból származtatott jogok. A hangfelvétel védelmének terjedelmére tehát az általa esetlegesen tartalmazott mű védelmének terjedelme semennyiben nincs befolyással.

– *Az adatbázis-előállítók jogainak védelmével vont párhuzam*

37. Harmadszor, egyes érdekelt felek párhuzamot vonnak a hangfelvételek és az adatbázisok védelme között. Az adatbázisok védelméről szóló, 1996. március 11-i 96/9/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv [19] 7. cikkének (1) bekezdése ugyanis az adatbázis-előállítók számára biztosítja azt a *sui generis* jogot, hogy az adatbázis „egész tartalmának […] és/vagy jelentős részének kimásolását és/vagy újrahasznosítását” megakadályozzák. Márpedig, ezen érdekelt felek szerint a hangfelvétel-előállítók helyzete hasonló az adatbázis-előállítókéhoz annyiban, hogy mindkettő esetében a részükre biztosított jog pénzügyi befektetéseik védelmét szolgálja. Következésképpen, a hangfelvétel-előállítók védelmének is a hangfelvétel egy jelentős részének többszörözésére kellene korlátozódnia.

38. Ugyanakkor elfogadhatóbbnak tartom azt az ellenérdekű felek által e tárgyban kifejtett érvet, miszerint a jelen ügyben a 2001/29 irányelvet *a contrario* kell értelmezni. Ezen irányelv ugyanis semmiféle utalást nem tartalmaz a hangfelvétel jelentős részének védelmével kapcsolatosan. Éppen ellenkezőleg, a hangfelvétel-előállító védelemben részesül a hangfelvétel „egészben vagy részben” történő engedély nélküli többszörözésével szemben, pontosan úgy, ahogyan egy mű szerzője (és

17 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465).

18 A WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződése, amelyet Genfben, 1996. december 20-án fogadtak el, és 2002. május 20-án lépett hatályba, és amelynek az Európai Unió a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének, valamint a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződésének az Európai Közösség nevében történő jóváhagyásáról szóló, 2000. március 16-i 2000/278/EK tanácsi határozat (HL 2000. L 89., 6. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 208. o.) alapján részese. A 2001/29 irányelv (15) preambulumbekezdése szerint ezen irányelv egyik célkitűzése az említett szerződés végrehajtása.

19 HL 1996. L 77., 20. o.

egyébként úgy, ahogy a 96/9 irányelv 5. cikkének a) pontja értelmében az adatbázis szerzője is). Ily módon, véleményem szerint már a 96/9 és 2001/29 irányelvek szó szerinti értelmezése kizár minden olyan lehetőséget, amely alapján párhuzamot lehetne vonni az adatbázis-előállítót és a hangfelvétel-előállítót megillető védelem terjedelme között.

– *A hangfelvétel egészének védelme*

39. Negyedszer, a Bizottság azon érvével sem tudok egyetérteni, mely szerint az előadásokról és hangfelvételekről szóló WIPO-Szerződés 11. cikke csupán a hangfelvétel egészének engedély nélküli többszörözésével szembeni védelmét írja elő.[20] E szerződés 11. cikke ugyanis a Római Egyezmény (kihirdette: az 1998. évi XLIV. tv.) 10. cikkének szövegét veszi át.[21] Márpedig ezen egyezménynek a WIPO által kidolgozott értelmezési útmutatója[22] szerint, azon diplomáciai konferencia során, amelyen a szöveget elfogadták, megállapításra került, hogy „mivel a többszörözéssel szembeni védelem semmilyen korlátozás alá nem esik, azt úgy kell értelmezni, mint amely a hangfelvétel részleges többszörözésével szembeni védelmet is magában foglalja.”[23] Ennélfogva a WIPO-Szerződés fent említett 11. cikkét ugyanígy kell értelmezni. A 2001/29 irányelv 2. cikke egyébiránt kifejezetten említi a hangfelvétel „részben” történő többszörözését.

40. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre tehát azt a választ javasolom, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy egy hangfelvétel részletének egy másik hangfelvételben való felhasználás céljából történő kiemelése (*sampling*) e rendelkezés értelmében sérti e első hangfelvétel előállítójának a hangfelvétele többszörözésének engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozó kizárólagos jogát, amennyiben arra a hangfelvétel-előállító engedélye nélkül kerül sor.

## *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

41. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, mint amely szerint egy másik hangfelvételről átvett részleteket (*sample-k*) tartalmazó hangfelvétel e másik hangfelvétel e rendelkezés értelmében vett másolatának minősül.

42. Úgy tűnik, hogy a jelen ügyben észrevételeket előterjesztő érdekeltek a francia kormány kivételével az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és második kérdést együttesen vizsgálják, és azokra jellemzően egybehangzó válasszal szolgálnak (bár a válaszok minden érdekelt esetében különbözőek). A magam részéről ugyanakkor a francia kormányhoz hasonlóan inkább azon a véleményen vagyok, hogy a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontját az irányelv célkitűzésének fényében, és a 2001/29 irányelvtől függetlenül szükséges értelmezni.

43. A 2006/115 irányelv 9. cikke terjesztési jogot biztosít – többek között – a hangfelvétel-előállítók számára. E jog a védelem alatt álló teljesítmények – többek között a hangfelvételek – példányainak (másolatainak) a nyilvánosság számára adásvétel útján vagy egyéb módon hozzáférhetővé tételére vonatkozik.

20 E rendelkezés kimondja, hogy „[a] hangfelvétel-előállítók kizárólagos joga, hogy engedélyezzék hangfelvételeik bármilyen módon vagy formában történő közvetlen vagy közvetett többszörözését”.

21 1961. október 26-án, Rómában létrejött Egyezmény az előadóművészek, a hangfelvétel–előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről.

22 *Útmutató a szerzői és szomszédos jogokról szóló, a WIPO által igazgatott szerződésekről*, WIPO, Genf, 2003.

23 Uo., 154. o.

44. A Genfi Egyezmény [24] (kihirdette: az 1975. évi 18. tvr.) alapján ugyanezt a jogot nemzetközi szinten is elismerik. Bár az Unió nem, 22 tagállama viszont részese ezen egyezménynek. A hivatkozott egyezményt valószínűleg a 2006/115 irányelv (7) preambulumbekezdése is megemlíti, mint „olyan nemzetközi egyezmény[t], amely[en] számos tagállam szerzői és szomszédos joga alapul”, és amelynek tiszteletben tartását biztosítani kell az irányelv által végrehajtott harmonizáció keretében.

45. Márpedig, a terjesztési jog elsődleges célja a – közkeletű elnevezéssel élve – „kalózkodással”, azaz a hangfelvételek (és egyéb teljesítmények, például filmek) hamisított másolatainak előállításával és nyilvános terjesztésével szembeni védelem. E hamisított másolatok a jogtiszta másolatok helyébe lépve jelentősen csökkentik a hangfelvétel-előállítók bevételeit, és ennek következében azokat a jogtiszta másolatok eladásából befolyó bevételeket, amelyek megszerzésében a szerzők és előadók joggal bíznak. A kalózkodás jelentette veszélyt a 2006/115 irányelv (2) preambulumbekezdésében az irányelv elfogadásának indokai között kifejezetten említi.

46. A kalózkodás jellegzetessége a hangfelvételek jogtiszta másolatainak helyettesítésére szánt hamisított másolatok előállítása és terjesztése. Ezért határozza meg a Genfi Egyezmény 1. cikke a másolatot olyan „tárgy[ként], amely a valamely hangfelvételről közvetlenül vagy közvetve átvett hangokat tartalmazza és magába foglalja a szóban forgó hangfelvételen rögzített hangok összességét vagy lényeges részét”. Kizárólag ilyen másolat révén válik ugyanis lehetővé a hallgató számára, hogy jogtiszta másolat beszerzése nélkül megismerhesse a hangfelvétel tartalmát.

47. Mivel a 2006/115 irányelv 9. cikke ugyanazt a terjesztési jogot rögzíti, mint a Genfi Egyezmény, továbbá mindkét jogi aktus célja ugyanúgy a kalózkodással szembeni védelem, az a véleményem, hogy a „másolat” e rendelkezésben foglalt fogalmát az említett egyezményben szereplőhöz hasonlóan, és e célkitűzés fényében kell értelmezni, azaz olyan másolatról van szó, amely a védelem alatt álló hangfelvétel egészét vagy lényeges részét tartalmazza, és az a rendeltetése, hogy a hangfelvételről készült jogtiszta másolatok helyébe lépjen. E rendelkezés hatálya tehát véleményem szerint jóval korlátozottabb, mint a 2001/29 irányelv 2. cikkéé.

48. A *sampling* nem arra szolgál, hogy az eredeti hangfelvételt helyettesítő hangfelvétel jöjjön létre, hanem arra, hogy egy új és az eredetitől független mű szülessen meg. Hasonlóképpen, egy *sampling* útján létrehozott hangfelvétel nem tartalmazza az eredeti hangfelvételen rögzített hangok összességét, illetve azok lényeges részét. Az ilyen hangfelvételt tehát nem lehet másolatnak minősíteni a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján.

49. Ily módon az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ javasolom, hogy a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy egy másik hangfelvételről átvett részleteket (*sample-k*) tartalmazó hangfelvétel nem minősül e másik hangfelvétel e rendelkezés értelmében vett másolatának.

### *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésről*

50. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontját és a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes a tagállami belső jog olyan, az UrhG 24. §-ának (1) bekezdéséhez hasonló rendelkezésének a hangfelvételekre történő alkalmazása, amelynek értelmében önálló mű létrehozható egy másik mű szabad, a szerzője hozzájárulása nélküli felhasználásával. [25]

24 1971. október 29-i egyezmény a hangfelvételek előállítóinak védelmére, hangfelvételeik engedély nélküli sokszorosítása ellen, amely 1973. április 18-án lépett hatályba.

25 Az UrhG 24. §-a egyedül a művek felhasználását említi kifejezetten. Ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróság szerint e rendelkezés analógia útján más védelem alatt álló teljesítményekre, többek között a hangfelvételekre is alkalmazható.

51. Amint azt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre adandó válasszal kapcsolatban kifejtettem, a 2006/115 irányelv 9. cikke nem vonatkozik olyan védelem alatt álló teljesítmények többszörözött példányaira, amelyeknek nem az a rendeltetése, hogy e teljesítmények jogtiszta másolatainak helyébe lépjenek. Ez a helyzet áll fenn a más művek elemeinek felhasználásával létrehozott önálló művek esetében is. A fent említett cikkel nem ellentétes az UrhG 24. §-a, mivel az ebben szabályozott helyzetekre az előbbi rendelkezés nem alkalmazható. A harmadik kérdés vizsgálata során tehát a 2001/29 irányelv rendelkezéseinek értelmezésére kell szorítkozni.

52. A 2001/29 irányelv 2–4. cikke korlátlan jogokat biztosít személyek bizonyos csoportjai számára, többek között 2. cikkének c) pontjában a hangfelvétel-előállítók számára azon jogot, hogy hangfelvételeik többszörözését engedélyezzék, illetve megtiltsák. E jogok feltétlen jelleggel kerültek meghatározásra. Ugyanakkor a 2001/29 irányelv 5. cikke e kizárólagos jogokra vonatkozóan számos, a tagállamok által a nemzeti jogban szabályozható kivételt és korlátozást tartalmaz. A kivételek és korlátozások e felsorolása kimerítő jellegű, amint azt a 2001/29 irányelv (32) preambulumbekezdése és a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata is alátámasztja. [26]

53. E felsorolás a kizárólagos jogokra vonatkozóan tartalmaz néhány olyan kivételt és korlátozást, amelyek a már létező művek felhasználása útján a művészeti párbeszéd és véleményütköztetés könnyítését szolgálják. Ilyen kivétel konkrétan a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontjába foglalt idézés, és az ugyanezen bekezdés k) pontjában szereplő karikatúra, paródia vagy utánzat.

54. Ezzel szemben a 2001/29 irányelv 5. cikkében a kizárólagos jogokra vonatkozóan megfogalmazott kivételek és korlátozások felsorolása nem tartalmaz olyan általános kivételt, amely lehetővé tenné más művének egy új mű létrehozása céljából történő felhasználását. Ebből következik, hogy a tagállamok nem jogosultak arra, hogy nemzeti jogukban a 2001/29 irányelvben szereplő – a fenti pontban konkrétan említett – kivételeken túlmenően ilyen kivételt állapítsanak meg.

55. E megállapítást nem kérdőjelezi meg az sem, hogy a német jogban – amint azt a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza – az UrhG 24. §-ának (1) bekezdésében foglalt rendelkezést nem a szerzői jogra vonatkozó kivételnek, hanem e jog természetes korlátjának tekintik. A 2001/29 irányelv 5. cikkében ugyanis nem tesz különbséget a szerzői jogra (illetve szomszédos jogokra) vonatkozó kivételek és korlátozások között. Az e rendelkezésben szabályozott esetek közül egyesek olyan korlátozásokra vonatkoznak, amelyek éppen úgy a szerzői jog természetes velejárói, mint annak lehetősége, hogy valamely művet egy új mű létrehozása érdekében szabadon felhasználjanak. Példaként a magáncélú másolatra vonatkozóan a 2001/29 irányelv 5. cikke (2) bekezdésének b) pontjában szabályozott kivételt hozhatjuk fel. [27] Az uniós jogalkotó mindazonáltal szükségesnek tartotta, hogy e korlátozást a lehetséges kivételek és korlátozások felsorolásába belefoglalja.

56. Egyébiránt, amint arra az ellenérdekű felek joggal hivatkoznak, annak engedélyezése minden tagállam számára, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikkében foglaltakon túlmenően olyan korlátozásokat vezessenek be, amelyeket a szerzői jog természetes velejárójának tartanak, a szerzői jogra vonatkozó korlátozások uniós jogalkotó általi összehangolásának tényleges érvényesülését veszélyeztetné. Márpedig, amint azt az irányelv (31) preambulumbekezdése kiemeli, a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó kivételek tagállamok általi alkalmazásában mutatkozó különbségek eltörlése ezen irányelv egyik célkitűzése.

26 Lásd legutóbb: 2018. augusztus 7-i Renckhoff ítélet (C-161/17, EU:C:2018:634, 16. pont).

27 E korlátozás természetes jellegét illetően lásd: EGEDA és társai ügyre vonatkozó indítványom (C-470/14, EU:C:2016:24, 15. és 16. pont).

57. Kétségtelen, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének o) pontja egyfajta *standstill* kikötést tartalmaz azon kivételek és korlátozások tagállamok általi alkalmazására vonatkozóan, amelyek a nemzeti jogban már léteztek az irányelv hatálybalépésének időpontjában. Ugyanakkor a védelem alatt álló teljesítmények „egyes […] kisebb jelentőségű” felhasználásáról van szó. Márpedig, véleményem szerint, olyan széles körű kivétel, mint amelyről az UrhG 24. §-ának (1) bekezdésében rendelkezik, nem tekinthető úgy, hogy egyes kisebb jelentőségű esetekre korlátozódik. Egyébiránt a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének o) pontja alá csak analóg felhasználások tartozhatnak. E rendelkezés tehát semmiképpen sem terjedhet ki a más hangfelvételekről származó kivonatokat tartalmazó hangfelvételek elektronikus formában történő nyilvánossághoz közvetítésére.

58. Végezetül a 2001/29 irányelv 5. cikkének (5) bekezdése szerint az említett cikkben megállapított kivételek és korlátozások kizárólag olyan különleges esetekben alkalmazhatók, amelyek nem sérelmesek a mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a jogosult jogos érdekeit. E rendelkezés, közkeletű nevén a „háromlépcsős teszt”, a szerzői és szomszédos jogokkal kapcsolatos nemzetközi egyezmények hasonló rendelkezéseit tükrözi. A kizárólagos jogokra alkalmazható kivételeknek és korlátozásoknak szab korlátot. Ellenben nem értelmezhető olyan felhatalmazásként, amelynek alapján nem szabályozott kivételeket vagy korlátozásokat lehetne bevezetni, illetve a meglévő kivételek hatályát ki lehetne terjeszteni annak ürügyén, hogy azok nem sértik a mű vagy más védelem alatt álló teljesítmény rendes felhasználását, sem a kizárólagos jogokkal rendelkezők jogos érdekeit.[28]

59. Így az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre azt a választ javasolom, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes a tagállami belső jog olyan, az UrhG 24. §-ának (1) bekezdéséhez hasonló rendelkezésének a hangfelvételekre történő alkalmazása, amelynek értelmében önálló mű létrehozható egy másik mű szabad, a szerzője hozzájárulása nélküli felhasználásával, amennyiben az túllépi a kizárólagos jogokra vonatkozóan az irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdésében felsorolt kivételek és korlátozások kereteit.

### *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésről*

60. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontjában szereplő idézésre vonatkozó kivételt kell-e alkalmazni abban a helyzetben, amelyben egy hangfelvétel kivonatát egy másik hangfelvételbe olyan módon illesztették be, hogy azt nem lehet megkülönböztetni az utóbbi hangfelvétel egyéb részeitől.

61. Ez a kérdés az idézésre vonatkozó kivételnek az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetekre való alkalmazásával kapcsolatos probléma lényegére világít rá.

62. Az idézésre vonatkozó kivétel eredetileg irodalmi művekkel kapcsolatban merült fel, és túlnyomórészt ilyen művekben is alkalmazzák. Ugyanakkor véleményem szerint semmi nem utal arra, hogy az uniós szerzői jogban az idézésre vonatkozó kivétel ne vonatkozhatna más kategóriába tartozó művekre, például a zeneművekre.[29] Az is feltételezhető, hogy ilyen idézés megvalósulhat egy hangfelvétel kivonatának többszörözése révén, mivel a 2001/29 irányelv 5. cikkében felsorolt kivételek és korlátozások ugyanúgy vonatkoznak a hangfelvétel-előállítók jogaira, mint a szerzői jogokra.

63. Ahhoz azonban, hogy az idézés jogszerű legyen, egy sor feltételnek meg kell felelnie. Az olyan felhasználás során, amely az alapügy tárgyát is képezi, e feltételek közül konkrétan három releváns.

28 Lásd ebben az értelemben: 2014. április 10-i ACI Adam és társai ítélet (C-435/12, EU:C:2014:254, 26. és 27. pont).

29 Lásd különösen: Mania, G., „Cytat w muzyce – o potrzebie reinterpretacji przesłanek”, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 1/2017. sz., 63–88. o. Lásd még: Vivant, M., Bruguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paris, 2015, 571. o. Úgy tűnik, hogy a Bíróság hallgatólagosan elfogadta az idézésre vonatkozó kivételt a fényképészeti művek tekintetében (lásd: 2011. december 1-i Painer ítélet, C-145/10, EU:C:2011:798, 122–123. pont).

64. Ezek közül az idézés céljára vonatkozó első feltételt a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontja kifejezetten említi. E rendelkezés értelmében az idézésnek „például kritikai vagy ismertetési céllal" kell történnie. A „például" kifejezés alkalmazása azt jelzi, hogy inkább az idézés lehetséges céljainak szemléltetéséről, nem pedig kimerítő felsorolásáról van szó. Számos alkalommal, különösen művészi, például zenei idézetek esetében, az idézés nem kritikai vagy ismertetési, hanem egyéb célt szolgál. Mindazonáltal a szóban forgó rendelkezés megfogalmazása véleményem szerint világosan mutatja, hogy az idézésnek egyfajta párbeszédben kell állnia az idézett művel. Ez megnyilvánulhat véleményütköztetés, tiszteletadás formájában vagy egyéb módon, de valamilyen kölcsönös kapcsolatnak fenn kell állnia az idéző mű és az idézett mű között.

65. Az idézés jogszerűségének a második feltétele, amely bizonyos mértékben az elsőből következik, az, hogy az idézet változatlan és felismerhető legyen. Így először is az idézett kivonatnak az eredeti formájában, de mindenesetre ferdítés nélkül kell szerepelnie az idéző műben (bizonyos módosítások hagyományosan elfogadottak, így különösen a fordítás). Másodszor – az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés közvetlenül ezt a szempontot veti fel – az idézetet oly módon kell belefoglalni az idéző műbe, hogy idegen elemként könnyen megkülönböztethető legyen. Ez a követelmény az első feltételből is kikövetkeztethető: hogyan is lehetne az idéző művet párbeszédbe vonni vagy szembe állítani az idézett művel, ha ez utóbbi teljesen beleolvad az előbbibe?

66. A fent említett két feltétel alapján lehet az idézetet a plágiumtól megkülönböztetni.

67. Úgy tűnik, hogy általánosságban a *sampling*, és különösen az alapügyben szóban forgó hangfelvétel felhasználása nem felel meg e feltételeknek. A *samplingnek* nem a felhasznált művekkel kapcsolatos párbeszéd, véleményütköztetés vagy tiszteletadás a célja. A *sampling* módszerében a más hangfelvételekből kinyert kivonatok alapanyagként szolgálnak, amelyeket úgy építenek be az új művekbe, hogy azok utóbbiak nem felismerhető, szerves részeit képezzék. Ráadásul ezeket a kivonatokat gyakran módosítják és keverik oly módon, hogy eredeti jellegüket teljesen elvesztik. Ez tehát nem a kölcsönös kapcsolat, hanem a kisajátítás egy formája. A jelen eset, melynek során egy hangfelvétel – bármilyen jellegű interakció kiváltásához túl rövid – kivonatát ritmusalapként egy új hangfelvétel teljes hosszán keresztül folyamatosan ismételve átvették, tökéletesen példázza ezt.

68. Az idézés jogszerűségének ezen érdemi feltételeihez egy harmadik, alaki követelmény is társul, amelyet a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontja szintén említ, nevezetesen az, hogy a forrást – amennyiben lehetséges – a szerző nevével együtt fel kell tüntetni. Természetesen egy zenemű esetében nehéz (ha nem is lehetetlen) a forrást magában a műben megnevezni. Ugyanakkor az idéző mű leírásában, vagy akár a címében is meg lehet ezt tenni. Márpedig nekem nem úgy tűnik, hogy a hip-hop és a rap kultúrájában szokás lenne az e zenei műfajokhoz tartozó műveket alkotó *sample-k* forrását megnevezni. Mindenesetre a jelen ügy irataiból nem derül ki, hogy a felülvizsgálatot kérelmező felek megkísérelték volna a *Nur mir* című számban felhasznált kivonat forrását vagy az ellenérdekű felek nevét feltüntetni.

69. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre tehát azt a választ javasolom, hogy a 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontjában szereplő idézésre vonatkozó kivétel nem alkalmazható abban a helyzetben, amelyben egy hangfelvétel kivonatát egy másik hangfelvételbe a kettő közötti interakció létrehozásának egyértelmű szándéka nélkül, olyan módon illesztették be, hogy azt nem lehet megkülönböztetni az utóbbi hangfelvétel egyéb részeitől.

70. A 2001/29 irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében szabályozott kivételek és korlátozások között szerepel még a korábban említett karikatúra, paródia vagy utánzat kivétele (2001/29 irányelv 5. cikk (3) bekezdés k) pont). Ez a kivétel esetlegesen számításba jöhet egy hangfelvétel kivonatának egy másik hangfelvételben történő felhasználása esetén. A német szerzői jog ebben a formában nem ültette át ezt a kivételt, de a kérdést előterjesztő bíróság szerint az UrhG 24. §-ának (1) bekezdéséből levezethető. E bíróság ugyanakkor maga is – véleményem szerint helyesen – elutasítja az említett kivételnek a jelen ügyre való alkalmazását. E kivétel ugyanis az idézéshez hasonlóan, a felhasznált művel, de legalábbis

annak szerzőjével való kölcsönös kapcsolatot feltételez, amely elem az alapügyben szereplőhöz hasonló *sampling* esetében hiányzik.[30]

### *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdésről*

71. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azon mérlegelési mozgástér meghatározására törekszik, amellyel a tagállamok a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkében, valamint a 2006/115 irányelv 9. cikkében szabályozott kizárólagos jogokra, továbbá a 2001/29 irányelv 5. cikkében és a 2006/115 irányelv 10. cikkében szabályozott, e kizárólagos jogok alóli kivételekre vonatkozó rendelkezések belső jogukba való átültetése során rendelkeznek. Elöljáróban jelzem, hogy mivel a 2006/115 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontjában szabályozott terjesztési jog véleményem szerint nem alkalmazható olyan helyzetre, amely az alapügy tárgyát képezi,[31] ezt a kérdést kizárólag a 2001/29 irányelv szempontjából fogom vizsgálni.

72. Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, e kérdést a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) ítélkezési gyakorlata indokolja, amelynek alapján azok a nemzeti jogi rendelkezések, amelyek egy irányelvet ültetnek át a német jogba, főszabályként nem az 1949. május 23-i Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (a Németországi Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye; a továbbiakban: alaptörvény) alapjogi mércéje alapján ítélendőek meg, hanem kizárólag az uniós jogrend által biztosított alapjogok alapján, amennyiben az irányelv a tagállamok számára semmiféle mérlegelési mozgásteret nem biztosít az átültetés tekintetében.[32]

73. Az uniós jogi rendelkezések átültetését biztosító nemzeti intézkedéseknek az alapjogok tekintetében történő felülvizsgálatát illetően a Bíróság a Charta) 53. cikkére hivatkozva megállapította, hogy amennyiben egy uniós jogi aktus nemzeti végrehajtó intézkedéseket tesz szükségessé, akkor a nemzeti hatóságok és bíróságok továbbra is az alapvető jogok védelmének nemzeti szintjét alkalmazhatják, feltéve hogy ennek alkalmazása nem sodorja veszélybe a Charta által meghatározott és a Bíróság által értelmezett védelmi szintet, sem pedig az uniós jog elsőbbségét, egységességét és hatékonyságát.[33] Ily módon a tagállam nem hiúsíthatja meg a Chartába nem ütköző uniós jogi rendelkezés tényleges érvényesülését azáltal, hogy az alapjogok védelmére vonatkozó, saját nemzeti szintjét alkalmazza.[34]

74. Ami a 2001/29 irányelv átültetésére vonatkozó tagállami mérlegelési mozgásteret illeti, az több szempontból is korlátozott.

75. Először is, a 2001/29 irányelv 2. és 3. cikkében biztosított jogok, többek között a 2. cikk c) pontjában a hangfelvétel-előállítók számára a hangfelvételeik tekintetében biztosított többszörözési jog, feltétlen jelleggel kerültek meghatározásra, és védelmük a tagállami belső jogban kötelező.

30 Kétségtelen, hogy 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítéletében (C-201/13, EU:C:2014:2132) a Bíróság nem támasztott túl szigorú követelményeket a paródia fogalmával kapcsolatban. Ugyanakkor kimondta, hogy az egy másik mű „felidézése" (lásd az ítélet rendelkező részének 2. pontját). Egyébiránt véleményem szerint egyértelmű, hogy a jelen ügy körülményei között a *Nur mir* című mű nem a *Metall auf Metall* című szám paródiája vagy karikatúrája. Ami az utánzás fogalmát illeti, az egy mű vagy szerző stílusának utánzását jelenti, és az utánzott mű elemeit nem feltétlenül veszi át. Márpedig a jelen esetben fordított a helyzet: egy hangfelvétel abból a célból történő átvételéről van szó, hogy egy teljesen más stílusú mű jöjjön létre.

31 Lásd a jelen indítványnak a második kérdésre adandó válasszal foglalkozó részét.

32 Ezen ítélkezési gyakorlatra a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) emlékeztetett 2016. május 31-i 1 BvR 1585/13 ítéletében, amely alapján a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésre került (lásd a jelen indítvány 81. pontját).

33 2013. február 26-i Melloni ítélet (C-399/11, EU:C:2013:107, 60. pont).

34 Lásd ebben az értelemben: 2013. február 26-i Melloni ítélet (C-399/11, EU:C:2013:107, 63. pont).

76. Másodszor, a 2001/29 irányelv rendelkezéseiben alkalmazott, tagállami jogi szabályozásra nem utaló fogalmak az uniós jog önálló fogalmai.[35] Ez a helyzet többek között az irányelv 2. cikkének értelmében vett „többszörözés” fogalma esetében.[36] Ugyanez áll azon fogalmakra is – többek között az irányelv 5. cikke (3) bekezdésének k) pontjában használt „paródia” fogalmára –, amelyek a 2001/29 irányelv által szabályozott kizárólagos jogokra vonatkozó különböző kivételeket és korlátozásokat határozzák meg.[37] Az említett irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontja értelmében vett idézés fogalmát illetően is szükségképpen ez a helyzet.

77. Harmadszor és egyben végezetül, a 2001/29 irányelv 2–4. cikkében feltétlen jelleggel és a tagállamok számára kötelezően előírt kizárólagos jogokra vonatkozóan csak az ezen irányelv 5. cikkének (1)–(3) bekezdésében kimerítően felsorolt kivételeket és korlátozásokat lehet alkalmazni. Mivel e kivételek egy kivételével választhatók, a tagállamok mérlegelési mozgástérrel rendelkeznek a belső jogukba való átültetésre célszerűnek tartott kivételek kiválasztása és megfogalmazása tekintetében. Ezzel szemben nem vezethetnek be e szabályozásban nem szereplő kivételeket, ahogyan a meglévő kivételek hatályát sem szélesíthetik ki.[38] Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ez a mérlegelési mozgástér is korlátozott, mivel néhány kivétel azt az egyensúlyt tükrözi, amelyet az uniós jogalkotó a szerzői jog és a különböző alapvető jogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadsága között kialakított. Ennélfogva, amennyiben a belső jog egyes kivételekről nem rendelkezik, az a Chartával összeegyeztethetetlennek bizonyulhat.[39]

78. Így tehát a tagállamok kötelesek belső jogukban biztosítani a 2001/29 irányelv 2–4. cikkében szereplő kizárólagos jogok védelmét, amelynek terjedelmét adott esetben a Bíróság ítélkezési gyakorlata határozza meg, mivel ezek a jogok csupán az irányelv 5. cikkében kimerítően felsorolt kivételek és korlátozások alkalmazásának keretében korlátozhatók. A tagállamok e kötelezettséggel szemben nem hivatkozhatnak belső joguk egyetlen, akár alkotmányi szintű vagy alapjogi jellegű rendelkezésére sem.[40] A tagállamok ellenben – ahogyan az EUMSZ 288. cikk harmadik albekezdése értelmében valamennyi irányelv esetében – szabadon megválaszthatják azokat az eszközöket, amelyeket szükségesnek ítélnek e kötelezettség teljesítéséhez. E választás keretében természetesen vezérelvként hagyatkozhatnak egyebek mellett alkotmányos elveikre, és az alapvető jogokra, feltéve, hogy az uniós jog hatékony érvényesülését nem veszélyeztetik.

79. A fentiekre tekintettel az előzetes döntéshozatalra előterjesztett ötödik kérdésre azt a választ javaslom, hogy a tagállamok kötelesek belső jogukban biztosítani a 2001/29 irányelv 2–4. cikkében szereplő kizárólagos jogok védelmét, mivel ezek a jogok csupán az irányelv 5. cikkében kimerítően felsorolt kivételek és korlátozások alkalmazásának keretében korlátozhatók. A tagállamok ellenben szabadon megválaszthatják azokat az eszközöket, amelyeket szükségesnek ítélnek e kötelezettség teljesítéséhez.

35 Lásd többek között: 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 27. pont).

36 Lásd: 2009. július 16-i Infopaq International ítélet (C-5/08, EU:C:2009:465, 32. pont).

37 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet (C-201/13, EU:C:2014:2132, 15. pont).

38 2014. április 10-i ACI Adam és társai ítélet (C-435/12, EU:C:2014:254, 26. és 27. pont).

39 Lásd még: Funke Medien NRW ügyre vonatkozó indítványom (C-469/17, EU:C:2018:870, 38. és 39. pont).

40 Lásd ebben az értelemben: 2013. február 26-i Melloni ítélet (C-399/11, EU:C:2013:107, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

### *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdésről*

*Előzetes megjegyzések*

80. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy milyen módon kell figyelembe venni a Chartában biztosított alapjogokat a hangfelvétel-előállítók számára a 2001/29 és 2006/115 irányelvekben biztosított kizárólagos jogok, valamint az e jogokra vonatkozóan ugyanezen irányelvekben szabályozott korlátozások és kivételek terjedelmének értelmezése során.

81. Tekintve a kérdés igen általános megfogalmazását, kétlem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára egy hasonlóan általános válasz hasznos lehetne. Ugyanakkor egyértelműnek tűnik, hogy e kérdést a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) azon ítéletével[41] összefüggésben tették fel, amely egyrészt a művészeti alkotásnak az alaptörvény 5. cikke által rögzített szabadságára alapozva megsemmisítette a kérdést előterjesztő bíróságnak a fellebbezési eljárás során hozott, az ellenérdekű felek számára kedvező ítéletet jóváhagyó határozatát, másrészt felülvizsgálat céljából visszautalta az ügyet a kérdést előterjesztő bíróság elé, azzal, hogy terjesszen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság elé.

82. Következésképpen az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdést úgy kell értelmezni, hogy azzal a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a művészet szabadsága, amelyet a Charta 13. cikkében rögzít, korlátozhatja-e, illetve jogszerűen sértheti-e a hangfelvétel-előállítónak a hangfelvétele részben történő többszörözésének engedélyezésére vagy megtiltására vonatkozó kizárólagos jogát e hangfelvételnek egy másik hangfelvételben történő felhasználása esetén. Másként fogalmazva, e kérdés azt a problémát veti fel, hogy a művészet szabadsága esetlegesen elsőbbséget élvez-e a hangfelvétel-előállítók említett kizárólagos jogához képest.

83. A művészet szabadságának a szerzői jogi szomszédos joggal való ilyen szembeállítása első ránézésre paradoxnak tűnik. A szerzői és szomszédos jogok alapvető célkitűzése ugyanis az, hogy ösztönözze a művészet fejlődését azáltal, hogy a művészek számára a műveikből származó bevételt biztosít, amely felszabadítja őket a különböző mecénásokkal szembeni függő viszonyuk alól és lehetővé teszi számukra, hogy alkotó tevékenységüket szabadon folytathassák.[42]

84. Kétségtelen, hogy a jelen ügy nem közvetlenül a szerzők, hanem a hangfelvétel-előállítók kizárólagos jogára vonatkozik, amely pénzügyi és szervezési erőfeszítéseikre tekintettel illeti meg őket. Ugyanakkor egyrészt a jogalkotó azért biztosított kizárólagos jogokat a hangfelvétel-előállítók számára, mert művek létrehozását és terjesztését segítik elő. A hangfelvételekre vonatkozóan fennálló jog a garanciája befektetésük megtérülésének. Másrészt, bár nem minden hangfelvételre igaz feltétlenül, hogy egy előadott művet rögzít, mindenesetre a jelen ügy tárgyát is képező zenei felvételek esetében általában erről van szó. Az ilyen hangfelvétel létrehozásában közreműködő személyek között a hangfelvétel-előállítók mellett a szerzők és az előadók is megtalálhatók, a hangfelvétel engedély nélküli felhasználása az ő jogaikat is sérti. Lehet ugyan, hogy az alapeljárás csupán a hangfelvétel-előállítók jogait érinti, ha azonban az alapvető jogokkal kapcsolatos vitába bocsátkozunk, véleményem szerint a többi érdekelt félről sem szabad megfeledkezni.

41 2016. május 31-i ítélet, 1 BvR 1585/13.

42 A szerzői és szomszédos jogok ezen szerepét egyébiránt a 2001/29 irányelv (9)–(11) preambulumbekezdése is kifejezetten megerősíti.

85. A jelen ügy tökéletesen alkalmas ennek szemléltetésére. Az ellenérdekű felek ugyanis, akik az eljárásban mint a szóban forgó hangfelvétel előállítói járnak el, egyben előadóművészek, és egyikük az említett hangfelvételen szereplő mű szerzője.[43] A másik oldalon is hasonló a felállás: a felülvizsgálatot kérelmező felek nem csupán a per tárgyát képező hangfelvételen szereplő mű zeneszerzői, hanem egyben a hangfelvétel előállítói is. Az alapügyben tehát nem egyszerűen egy művész és egy hangfelvétel-előállító áll szemben egymással, hanem mindkét oldalon mindkettő jelen van. Mindezeket a különböző érdekeket ezért az alapvető jogok súlyozása során figyelembe kell venni.

*A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) ítélete*

86. A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) fent említett ítélete[44] alapvetően az UrhG 24. §-a (1) bekezdésének az alaptörvény 5. cikke (3) bekezdésének első mondatában rögzített művészeti alkotás szabadságával összefüggésben történő értelmezésén alapul. E bíróság azt kifogásolta, hogy a kérdést előterjesztő bíróság az UrhG 24. §-a (1) bekezdésének értelmezése során nem vette kellően figyelembe a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő felek művészi szabadságát, különösen akkor, amikor úgy ítélte meg, hogy e rendelkezés nem alkalmazható olyan esetben, amikor a művész maga is létrehozhatta volna azt a hangszekvenciát, amelyet más hangfelvételéből vett át. Az ilyen értelmezés aránytalan mértékben korlátozná az alkotói szabadságot, következésképpen a művészi párbeszéd lehetőségeit is. A művészek számára megmaradó választási lehetőségek, vagyis az engedély megszerzése, a hangok önálló létrehozása, vagy kizárólag meglévő *sample* gyűjteményekben fellelhető hangok felhasználása, ugyanis nem bizonyulnának elegendőnek különösen a hip-hophoz hasonlóan a *samplingtől* nagymértékben függő zenei műfajokban.

87. Ezzel szemben a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) szerint az UrhG 24. §-a (1) bekezdésének a *samplingre* történő alkalmazása csupán minimális mértékben korlátozná a hangfelvétel-előállítóknak az alaptörvény 14. cikke (1) bekezdésében biztosított tulajdonhoz való jogát, amennyiben az új művek nem szállnak versenybe a hangfelvételeikkel. Az UrhG 85. §-ának a hangfelvétel-előállítók jogaira vonatkozó (1) bekezdése ugyanis a hangfelvétel-előállítók védelmét kizárólag hangfelvételeik kereskedelmi felhasználásával és a kalózkodással szemben biztosítja, ami a *sampling* bevett művészeti gyakorlatának esetére nem vonatkozik. Jóllehet, a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) véleménye szerint a jogalkotó megállapíthatott volna az UrhG 24. §-ának (1) bekezdése szerinti szabad felhasználásért (*freie Benutzung*) járó ellentételezést a kizárólagos jogok jogosultjai számára, ennek hiánya nem sérti a tulajdonhoz való alkotmányos jogot.

88. Végezetül a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) hozzáfűzi, hogy az UrhG 24. §-a (1) bekezdésének a művészeti szabadsággal összhangban történő értelmezésén kívül a kérdést előterjesztő bíróság a szóban forgó jogok helyes egyensúlyának megállapításához úgy is eljuthat, hogy a hangfelvétel-előállítók e törvény 85. §-ának (1) bekezdésében foglalt jogait megszorítóan értelmezi. A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) megjegyzi ugyanakkor, hogy ez esetben az ügy az uniós jog hatálya alá tartozhat a hangfelvétel-előállítók jogainak a 2001/29 irányelvvel végrehajtott összehangolására tekintettel. Abban az esetben, ha ez az irányelv átültetésének tekintetében nem biztosít a tagállamok számára mérlegelési mozgásteret, a kérdést előterjesztő bíróságnak – szükség

43 Az őket szerzőként és előadóművészként megillető jogok egyébiránt az elsőfokú eljárás során másodlagosan felmerültek (lásd a jelen indítvány 14. pontját).

44 A jelen elemzés során a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) ítéletének angol nyelvű változatára támaszkodom, amely az alkotmánybíróság internetes oldalán érhető el, valamint a leíró rész tekintetében az ezen ítélethez fűzött kommentárokra, különösen: Duhanic, I., „Copy this sound! The cultural importance of sampling for hip hop music in copyright law – a copyright law analysis of the sampling decision of the German Federal Constitutional Court”, *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2016, 11. kötet, 12. sz., 932–945. o.; Mezei, P., „De Minimis and Artistic Freedom: Sampling on the Right Track?”, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 2018, 139. kötet, 1. sz., 56–67. o.; és Mimler, M. D., *Metall auf Metall* – German Federal Constitutional Court discusses the permissibility of sampling of music tracks, *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 2017, 7. kötet, 1. sz., 119–127. o.

esetén a Bírósághoz benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem útján – meg kell győződnie arról, hogy az alapvető jogok védelme összhangban áll a Chartával.[45] A kérdést előterjesztő bíróságnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan az alaptörvényben megállapított elidegeníthetetlen minimumszint fenntartását is biztosítania kell.

*Értékelés az uniós jog alapján*

89. Az uniós szerzői jog nem ismeri a 2001/29 irányelvben foglalt kizárólagos jogoknak az UrhG 24. §-ának (1) bekezdésében szabályozotthoz hasonló korlátozását. Ahogyan azt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésre adandó válasszal kapcsolatban kifejtettem, ez a rendelkezés véleményem szerint összeegyeztethetetlen a 2001/29 irányelvvel, amennyiben a kizárólagos jogok vonatkozásában az irányelv 5. cikkében foglalt – konkrétan az idézésre, a karikatúrára, paródiára, és az utánzásra vonatkozó – kivételeken túlmenően további kivételeket enged. E kivételek ugyanakkor véleményem szerint nem alkalmazhatóak az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben.[46] A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) által követetthez hasonló érvelés tehát az uniós jog alapján nem lehetséges. Hogyan kell tehát értékelnünk a hangfelvétel-előállítókat a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja alapján megillető kizárólagos többszörözési jogot a Charta által biztosított alapvető jogok tekintetében?

90. A szerzői és szomszédos jogok abban a vonatkozásban, hogy jogosultjaik számára a művekhez, hangfelvételekhez stb. hasonló szellemi vagy művészeti javak feletti kizárólagos rendelkezést biztosítanak, korlátozhatnak egyes alapvető jogokat, különösen a véleménynyilvánítás és a művészet szabadságát. Egyébiránt maga a szellemi tulajdon is mint tulajdonhoz való alapvető jog áll védelem alatt. Úgy kell tehát e jogok súlyozását elvégezni, hogy főszabály szerint egyikük sem magasabb rendű a másiknál.[47] Ami a szerzői jogot illeti, bizonyos korlátozások és kivételek előírásával már önmagában hozzájárul e súlyozás elvégzéséhez. Ezek a megfelelő egyensúly biztosítását szolgálják egyrészről a szerzői és szomszédos jogok jogosultjainak jogai és érdekei, másrészről a különféle egyéb köz- és magánérdekek között, ideértve az alapvető jogok védelméhez fűződő érdeket is.

91. A Charta 13. cikkének első mondatában említett művészeti szabadság a Charta 11. cikkében említett véleménynyilvánítás szabadságának egy formája. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. tv.; a továbbiakban: EJEE) rendszere e szabadságot nem ismeri el önálló jogként, a művészet szabadságát az egyezmény 10. cikkében rögzített véleménynyilvánítási szabadságból vezeti le.

92. A véleménynyilvánítás szabadsága, amelyből a művészet szabadsága ered, elsősorban az eszmékhez és információkhoz való hozzáféréshez és azok terjesztéséhez, következésképpen a művészetet illetően a művek tartalmához kapcsolódik.[48] E művészeti tartalom cenzúrázása esetén különösen fennáll a veszélye annak, hogy sérül a művészet szabadsága.[49] Ezzel szemben úgy gondolom, hogy a művészek szabadsága jóval korlátozottabb az alkotáshoz szükséges eszközök megszerzésének tekintetében.

45 A Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) jelen indítvány 72. pontjában említett ítélkezési gyakorlatával összhangban.

46 Lásd a jelen indítványnak a negyedik kérdésre adandó válasszal foglalkozó részét.

47 Lásd ebben az értelemben legutóbb: 2018. október 18-i Bastei Lübbe ítélet (C-149/17, EU:C:2018:841, 44. pont).

48 Az Emberi Jogok Európai Bírósága által megfogalmazottak szerint: „a véleménynyilvánítás szabadsága, amelyet az [EJEE] 10. cikkének (1) bekezdésében biztosít, a demokratikus társadalom egyik legfontosabb alapját, fejlődésének és az egyén kibontakozásának alapvető feltételét képezi. A (2) bekezdésre figyelemmel, nem csupán azokra az »információkra«, illetve »eszmékre« vonatkozik, amelyeket kedvezően fogadnak vagy ártalmatlannak, illetve közömbösnek tartanak, hanem azokra is, amelyek az államot vagy a lakosság bármely részét sértik, megbotránkoztatják vagy zavarják.” (EJEB, 2007. január 25., Vereinigung Bildender Künstler kontra Ausztria ítélet, CE:ECHR:2007:0125JUD006835401, 26. §).

49 Lásd: EJEB, 2007. január 25., Vereinigung Bildender Künstler kontra Ausztria ítélet, CE:ECHR:2007:0125JUD006835401).

Minden művésznek alkalmazkodnia kell a társadalmi lét és a környező piac körülményeihez. A művészet szabadsága nem mentesíti a művészeket a mindennapi élettel járó kötelezettségek alól. Vagy talán elképzelhető, hogy egy festő alkotói szabadságára hivatkozva ne fizesse ki a festékeit és ecseteit[50]? [51]

93. Kétségtelen, hogy a hip-hophoz és a raphez hasonló zenei műfajokban a *sampling* különleges szerepet tölt be, ugyanis nem csupán az alkotás eszköze, hanem egyben művészeti megközelítés is. Mindazonáltal ez nem lehet döntő érv egy jogi vita során, mivel a jogszabályokat mindenki vonatkozásában egységesen kell értelmezni. Amennyiben azt állapítanánk meg, hogy a hangfelvétel-kivonatoknak a jogtulajdonosok engedélye nélkül létrehozott *samplingje* jogszerű, e megállapítás ugyanúgy vonatkozna a hip-hop kultúrához tartozó zenészekre, mint mindenki másra.

94. A művészeknek különösen az alkotói szabadság azon korlátait és megszorításait kell figyelembe venniük, amelyek más személyek alapvető jogaihoz és szabadságaihoz, például a – szellemi – tulajdonhoz való jogához kapcsolódnak. Ilyen esetekben a különböző jogok és érdekek súlyozása különösen összetett művelet, és ritkán születik olyan egységes megoldás, amely valamennyi fél támogatását elnyeri. Egy demokratikus társadalomban ezt a súlyozást elsősorban a közakaratot megtestesítő jogalkotónak kell elvégeznie. A jogalkotó ebben a vonatkozásban széles körű mérlegelési mozgástérrel rendelkezik.[52] A jogalkotási megoldások alkalmazását ezt követően a bíróságok felügyelik, melyeknek az a feladata, hogy a konkrét esetekben történő jogalkalmazás során biztosítsák az alapvető jogok tiszteletben tartását. Ugyanakkor, kivételes esetektől eltekintve,[53] e felülvizsgálat rendszerint az alkalmazandó rendelkezések keretei között zajlik, amely rendelkezésekre az alapvető jogok tekintetében is vonatkozik az érvényesség vélelme. Ha mindössze egyetlen megoldást fogadnánk el az alapvető jogokkal összeegyeztethetőnek, a jogalkotónak semmiféle mérlegelési mozgástere nem maradna.

95. Amint azt már említettem, az uniós szerzői jog figyelembe vesz olyan különböző jogokat és érdekeket, közöttük a művészet szabadságát, amelyek összeütközésbe kerülhetnek a szerzők és más jogosultak kizárólagos jogaival. A kizárólagos jogok tekintetében megállapított olyan kivételek, mint az idézés, a karikatúra, a paródia vagy az utánzás, a művészi párbeszédet és véleményütköztetést már korábban létrejött művekre való hivatkozások útján teszik lehetővé. A hatályos szabályozás alapján e véleményütköztetésre a következő három módon kerülhet sor. Először, olyan művek létrehozásával, amelyek bár már meglévő művekből táplálkoznak, azok védelemben részesülő elemeit azonban közvetlenül nem veszik át; másodszor, a kizárólagos jogok tekintetében fennálló korlátozások és kivételek keretein belül, és végül harmadszor, a szükséges engedélyek beszerzésével.

96. Ezzel szemben nem gondolom úgy, hogy a Charta 13. cikkében foglaltak alapján a művészet szabadsága olyan, az UrhG 24. §-ában rögzítetthez hasonló kivétel vagy korlátozás bevezetését vagy elismerését kívánná meg, amely kiterjed az alapügyben szóban forgóhoz hasonló felhasználásokra, melyek során a művek vagy más védelem alatt álló teljesítmények felhasználására nem az új művekkel való kölcsönös kapcsolat megteremtése céljából kerül sor, hanem a korábbi művek a velük semmilyen kapcsolatban nem álló új művek egyszerű alapanyagaiként szolgálnak. Az engedély beszerzésére vonatkozó kötelezettség ilyen felhasználás esetén véleményem szerint nem korlátozza a művészet szabadságát a szokásos piaci kötöttségeket meghaladó mértékben, annál is inkább, mivel ezen új

50 Kétségtelen, hogy más lenne az értékelés abban az esetben, ha ilyen nehézségek elé azzal a céllal állítanának valamely művészt, hogy az alkotásban akadályozzák, pontosabban művei tartalma miatt (lásd A. Wajda *Powidoki* [Emlékképek] című filmjét Władysław Strzemiński lengyel festő zaklatásáról a sztálini érában). Ezek ugyanakkor extrém helyzetek.

51 E tekintetben az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy: „a művész és az alkotásait támogatók sem mentesülnek a[z EJEE] 10. cikk (2) bekezdésében foglalt korlátozás lehetősége alól. Bárki is hivatkozzék véleménynyilvánítási szabadságára, az e bekezdésben foglalt kifejezéssel élve, egyben »kötelezettséget és felelősséget« is vállal; ezek terjedelme a helyzettől és az alkalmazott eljárástól függ” (EJEB, 2007. január 25., Vereinigung Bildender Künstler kontra Ausztria ítélet, CE:ECHR:2007:0125JUD006835401, 26. §).

52 Lásd ebben az értelemben: EJEB, 2013. január 10., Ashby Donald és társai kontra Franciaország ítélet (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 40. §).

53 Lásd például: C-469/17 Funke Medien NRW ügy, amelyre vonatkozóan 2018. október 25-én ismertettem az indítványomat (EU:C:2018:870).

művek gyakran nem elhanyagolható jövedelemforrást jelentenek a szerzőik és a hangfelvétel-előállítóik számára. Azon érvet illetően, amely szerint bizonyos esetekben az engedély beszerzése lehetetlen, például ha a jogtulajdonosok megtagadják azt, azon a véleményen vagyok, hogy a művészet szabadsága nem garantálhatja mindenki számára annak lehetőségét, hogy alkotói tevékenységéhez bármit szabadon felhasználhasson.

97. Azt sem gondolom, hogy a hangfelvétel-előállítók pénzügyi érdekei, amelyek kizárólagos jogaik biztosítását indokolják, pusztán a kereskedelmi felhasználásokkal és a kalózkodással szembeni védelemre korlátozódnának. Az uniós jogban ez a terjesztési jognak felel meg.[54] Ezzel szemben a többszörözési jog sokkal tágabb fogalom, és a hangfelvétel minden lehetséges felhasználási formáját lefedi. Egyébiránt az tűnne méltányosnak, ha a hangfelvétel-előállító részesülne a hangfelvétele felhasználásával készült művekből származó bevételekből. Ezen túlmenően, az alapvető jogok közötti egyensúly kialakítása során nem csak a hangfelvétel-előállítók jogait és anyagi érdekeit szükséges figyelembe venni, hanem az előadók és szerzők jogait is, ideértve a személyhez fűződő jogokat. Márpedig előfordulhat, hogy a mű felhasználása ezekbe, különösen a mű egységének védelméhez való jogba ütközik, még akkor is, ha ez a felhasználás valamely kivétel hatálya alá tartozik.[55]

98. Annyiban talán aránytalannak tekinthető az a védelem, amelyet hangfelvétel-előállítók számára az uniós és a nemzetközi jog egyaránt biztosít, hogy az (a vagyoni jogok tekintetében) azonos szintű a szerzőket megillető védelemmel. Nem zárom ki annak a lehetőségét, hogy a különböző jogoknak és érdekeknek az uniós jogalkotó által elvégzett súlyozása a jövőben a szerzők és más jogosultak kizárólagos jogai tekintetében a *samplinghez* hasonló felhasználásokra vonatkozó kivétel bevezetését eredményezze. Ez azonban nem a bíróság feladata. A hatályban lévő rendelkezések alkalmazásának bírósági felülvizsgálata során az alapvető jogok más szerepet töltenek be: ezek jelentik azt a „végső eszközt” (*ultima ratio*), amely – kizárólag valamely alapvető jog lényeges tartalmának súlyos megsértése esetén – lehetővé teszi a vonatkozó rendelkezésektől való eltérést.[56] Márpedig ez véleményem szerint nem áll fenn a *sampling* uniós szerzői jogban elfoglalt helyzetét illetően.

99. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett hatodik kérdésre tehát azt a választ javasolom, hogy a hangfelvétel-előállítónak a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja alapján a hangfelvétele részben történő többszörözésének – *sampling* céljára történő felhasználása esetén – engedélyezésére vagy megtiltására vonatkozó kizárólagos joga nem sérti a Charta 13. cikkében rögzített művészet szabadságát.

## Végkövetkeztetés

100. A fentiek összességére figyelemmel azt javasolom, hogy a Bíróság a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket a következőképpen válaszolja meg:

1) Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy egy hangfelvétel részletének egy másik hangfelvételben való felhasználás céljából történő kiemelése (*sampling*) e rendelkezés értelmében sérti e az első hangfelvétel előállítójának a hangfelvétele többszörözésének engedélyezésére, illetve megtiltására vonatkozó kizárólagos jogát, amennyiben arra a hangfelvétel-előállító engedélye nélkül kerül sor.

54 Lásd a jelen indítványnak a második kérdésre adandó válasszal foglalkozó részét.

55 Lásd ebben az értelemben: 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet (C-201/13, EU:C:2014:2132, 27–31. pont).

56 Lásd ebben az értelemben, legutóbb: 2018. október 18-i Bastei Lübbe ítélet (C-149/17, EU:C:2018:841, 46. pont).

2) A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról [helyesen: a szellemi tulajdon területén a bérleti jogról, a haszonkölcsönzési jogról és a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról] szóló, 2006. december 12-i 2006/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy egy másik hangfelvételről átvett részleteket (*sample-k*) tartalmazó hangfelvétel nem minősül e másik hangfelvétel e rendelkezés értelmében vett másolatának.

3) A 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontját úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes a tagállami belső jog olyan, az 1965. szeptember 9-i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (a szerzői jogról és a szomszédos jogokról szóló törvény) 24. §-ának (1) bekezdéséhez hasonló rendelkezésének a hangfelvételekre történő alkalmazása, amelynek értelmében önálló mű létrehozható egy másik mű szabad, a szerzője hozzájárulása nélküli felhasználásával, amennyiben az túllépi a kizárólagos jogokra vonatkozóan az irányelv 5. cikkének (2) és (3) bekezdésében felsorolt kivételek és korlátozások kereteit.

4) A 2001/29 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének d) pontjában szereplő idézésre vonatkozó kivétel nem alkalmazható abban a helyzetben, amelyben egy hangfelvétel kivonatát egy másik hangfelvételbe a kettő közötti interakció létrehozásának egyértelmű szándéka nélkül, olyan módon illesztették be, hogy azt nem lehet megkülönböztetni az utóbbi hangfelvétel egyéb részeitől.

5) A tagállamok kötelesek belső jogukban biztosítani a 2001/29 irányelv 2–4. cikkében szereplő kizárólagos jogok védelmét, mivel ezek a jogok csupán az irányelv 5. cikkében kimerítően felsorolt kivételek és korlátozások alkalmazásának keretében korlátozhatók. A tagállamok ellenben szabadon megválaszthatják azokat az eszközöket, amelyeket szükségesnek ítélnek e kötelezettség teljesítéséhez.

6) A hangfelvétel-előállítónak a 2001/29 irányelv 2. cikkének c) pontja alapján a hangfelvétele részben történő többszörözésének – *sampling* céljára történő felhasználása esetén – engedélyezésére vagy megtiltására vonatkozó kizárólagos joga nem sérti a Charta 13. cikkében rögzített művészet szabadságát.